

EZBER DIŞI SÖYLEŞİLER (21)

“Yargının Reformu ve Yargının Demokratikleşmesi” Turgut Kazan

Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi
22 Mayıs 2010

tmmob
makina mühendisleri odası
izmir şubesi

İzmir - 2010 / 14 - 19

tmmob
makina mühendisleri odası
izmir şubesi

TURGUT KAZAN

Yargı Reformu ve Yargının Demokratikleşmesi

Bu kitabın yayın hakkı **Makina Mühendisleri Odası**'na aittir.
MMO'nun izni olmadan, kopya edilemez, kullanılamaz.

Yayına Hazırlayanlar: Elif Aydoğdu Oral - Önder Sözen

Grafik Tasarım: Nurcan Durmaz

Baskı Yeri: Can Dijital Baskı Hizmetleri

Gazi Blv. No: 93/A Çankaya - İZMİR

Tel: 0 232 441 20 22 (PBX)

Baskı Tarihi: 2010 - İZMİR

ISBN No: 978-9944-89-974-1

İzmir - 2010 / 14 - 19

SUNUŞ

Ülkemizde siyasetin sığlaştığı, politik tartışmaların magazinleştiği bir süreç yaşıyoruz. Kavramlar, değerler birbirine karıştı. Düşüncenin, düşünmenin önemi yitiyor ve yaşanan her sorunda insanlar şiddete başvurur hale geliyor.

Toplumsal algının netliğini ve toplumsal barışı zedeleyecek bu durumdan kurtulabilmek için ezberlerin ve reflekslerin sorgulanması gerekiyor.

Bir yandan askeri vesayet altında bir türlü gelişemeyen demokrasimiz, diğer yandan neoliberal politikalarla değersizleştirilmeye çalışılan emek ve insan, katledilen çevre...

Bu kadar kapsamlı sorunlar doğru zeminler yaratılarak tartışılmamakta, çoğunlukla uzlaşmalarla çözülebilecek, ortak akıl, ortak payda yaratılabilecek konular, başlangıçta yaratılan kutuplaşmalar nedeniyle içinden çıkılmaz noktalara sürüklenmektedir. Böyle bir ortamda konuları kutuplaşmalara, ezber söylemlere, önyargılara kurban etmeden, o konuda araştırma yapmış uzmanların katılacağı söyleşilerde ele almayı hedefledik.

Bu anlayışla Ezber Dışı Söyleşiler 10 Şubat 2007 tarihinde başlamış ve bir çok uzman katılımıyla dizi halinde sürdürülmüştür.

Bugüne kadar gerçekleşen söyleşileri çözümleyerek her birini fasikül şeklinde yayımladık, sözlerin yanı sıra tarihe yazılı olarak not düşerek sizlere ulaştırmayı amaçladık.

Ezber Dışı Söyleşilere konuşmacı ve dinleyici olarak katkı koyan emeği geçen herkese teşekkür eder, ezber dışı söyleşi fasiküllerini halkımızın, kamuoyunun hizmetine sunarız.

**TMMOB Makina Mühendisleri Odası
İzmir Şubesi Yönetim Kurulu**

TURGUT KAZAN

Yargı Reformu ve Yargının Demokratikleşmesi

Mehmet Özsakarya (MMO İzmir Şube Yönetim Kurulu Başkanı): Merhaba arkadaşlar.

Ezber Dışı Söyleşiler'in bu ayki konusu, Yargı Reformu ve Yargının Demokratikleşmesi. Konuğumuz, Sayın Turgut Kazan.

Bildiğiniz üzere, yargı reformu, yargının demokratikleşmesi konusu, bu alanda yaşanan tartışmalar gündemdeki sıcaklığını koruyor. Eylül ayında yapılacak olan referandumla bu konu halka sunulacak. Bu anlamda, halkın bu konudaki görüş ve düşüncesi özellikle süreç içerisinde yaşananlarla çok çok önemli bir boyut kazandı. Kendisiyle az önce burada yaptığımız sohbetlerde, Sayın Kazan da dile getirdi, salona da bu konuda soruları olacak herhalde; *“Siz bu demokratikleşmeden ne anlıyorsunuz?”* diye soracak bize. Çünkü çoğu zaman bize sorulmuyor; ama halkın da demokratikleşmede önemli bir unsur olduğu açık. Çünkü demokratikleşme halk için lazım. Siz, yeni bir anayasa yapmaya kalkıyorsanız, halkla, halk için, halkça paylaşılan bir anayasa yapmanız gerekir. Ama maalesef, Türkiye’de böylesi ortamlar yaratılmıyor, hiç tartışılmıyor; hepimiz birbirimizi hemen ya aynılaştırmaya uğraşıyoruz, aynılaştıramadığımız zaman da ötekileştiriyoruz, ötekileştirdiğimiz zaman da hemen kamplara bölünüyoruz ve toplantıya başlarken, yaşama bakış açımıza bakılıyor ve kutuplaştığımız için, aynı değilse, öteki oluyoruz ve bu diyalog eksikliğinden hiçbir şey üretmiyoruz. O nedenle, bu söyleşi faydalı olacak diye düşünüyorum. Ama katılım biraz az olduğu için, üyelerimizin herhalde demokratikleşme ve yargı reformuna ilgilerinin biraz azaldığını düşünüyorum. Onlar da herhalde gündemi takip ediyorlar basından; yeni gündem, CHP’deki seçim. Referandum da bu arada küllendi; ama seçimden sonra, herhalde önümüzdeki hafta hareketlenecektir diye düşünüyorum.

Sözü daha fazla uzatmadan, bu konudaki görüşlerini paylaşmak üzere sözü, Sayın Turgut Kazan'a bırakıyorum.

Turgut Kazan: Merhabalar.

Konu özetlendi. Ben de bu konu çerçevesinde sizlere bir sunuş yapayım. Bu sunuş çok da uzun olmasın, sonra iletişim kurmak için sorularınızla devam edelim diye düşünüyorum. Bir kere, bana böyle bir fırsat verdikleri için, Makina Mühendisleri Odası İzmir Şubesine teşekkür ediyorum, sizlere de hoş geldiniz diyorum.

Evet, üst başlığımız, Ezber Dışı Söyleşiler; alt başlık da, Yargı Reformu ve Yargının Demokratikleşmesi.

Aslında üst başlık, Türkiye için çok çarpıcı; dolayısıyla, bizim de bu yargı reformu ve yargının demokratikleşmesi konusunda bazı ezberlere bir göz atmamız gerekiyor, bir değerlendirme yapmamız gerekiyor. Bu yaklaşımla bu sunuşu yapmaya çalışacağım. Bir kere, öncelikle şunu söylemeliyim: Biraz önce yukarıda konuşurken değindik; yargıda iyileştirme ve yapısal değişim kesinlikle Türkiye'nin ihtiyacıdır. Bunun altını çiziyorum. Ne yazık ki, Türkiye'nin, bağımsız ve tarafsız olup, iyi işleyen bir yargıya ihtiyacı var; çünkü bu yoktur. Türk insanı, büyük bir adalet açlığı yaşamaktadır ve Türk insanı, Türkiye'deki insanlar, adaletin adaletine inanmaktadır. Örneğin, ben, avukatım, yıllardır onu söylemeye çalışıyorum; yıllardır, Türkiye'de, insanlar, avukat aramıyorlar artık, adamını arıyorlar. Yani bir işi düşmüşse yargıya, “Ben, hangi avukata gideyim?” diye değil; o yargıcın bir adamı var mı, varsa kimdir, onu arıyorlar. Tabii, yargıcın adamı var, yok, o ayrı bir sorun. Hatta bu arada araya girenler oluyor, “Ben, adamıyım” diyor, böylece o sıkışmış insandan bir şeyler koparıyor; aslında adamı falan da değil. Ama mutlaka herkes adamını arıyor. Bu, adli işleyişin sorunlu olduğunu zaten yeteri kadar gösteriyor. O yüzden bizim bir iyileştirmeye ihtiyacımız var, o kesin. Yani Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısını değiştirmeye ihtiyacımız var, yeni bir oluşum gerçekleştirmeye ihtiyacımız var, yargıda bir kalite yakalamaya ihtiyacımız var, iyi işleyişe ihtiyacımız var; bunlar doğru.

Mehmet Bey, az önce sohbet ederken bana bazı örnekler anlattı; ben, o örnekleri zenginleştirebilirim, hatta çarpıcı örnekler verebilirim size, hatta vermek gerekir diye düşünüyorum. Ama örneğe geçmeden önce şunu söyleyeyim: Türkiye'de, mesela, uyuşmazlık

doğduğunda, aslında haksız olan taraf, “*Ne bağırtıyorsun be; adaletle git!*” der. Oysa sağlıklı bir hukuk düzeninin işlediği bir toplumda, haklı duran kişi, “*Seni mahkemeye veririm*” dediği zaman, haksız duranın korkması gerekir. Türkiye’de ise tam tersi olur. Basit trafik olaylarında bile, “*Ne bağırtıyorsun be; mahkemeye git!*” der en azgın olan, en haksız olan. Çünkü gidildiği zaman çözüm falan üretilmeyecektir, o da nefes alacaktır. Bu da Türkiye’de yargının iyi işlemediğini gösteren örneklerden biridir.

Örnekler arasında bana bir yargıyla yaşanan tartışma anlatıldı. Hele yargıyla tartışsanız, yandınız... Bir kere, dünyada, bağırın yargıç yalnızca Türkiye’de var. Ben, çeşitli ülkelerin çeşitli kentlerinde duruşmalar izledim; New York’ta, Washington’da, Chicago’da, Paris’te, Frankfurt’ta, Stockholm’de, hatta Komotini’de, Atina’da, Yunanistan’da hiç bağırın yargıç görmedim. Bir tek Türkiye’de yargıç bağırır.

Kızım geçtiğimiz yıllarda bir olay yaşamıştı, size onu anlattım. Kızım, 1965 doğumlu, bir yabancı şirkette finans müdürlüğü yapıyor. Bir hırsızlık olmuş. Tabii, hırsızlık olduğu için karakola bildirmek gerekiyor, onlar da karakola bildirmişler. Sonra mahkemeye intikal etmiş olay. Mahkeme, kağıt göndermiş; kızım, finans müdürü olarak kendisi karakola bildirdiği için ona kağıt gelmiş, tanık olarak mahkemeye gelmesi bildirilmiş. Telefon etti bana. Çünkü Türkiye’de, önümüzdeki hafta, yarın, öbür gün, neyse, duruşmaya çağrılan biri, isterse tanık olarak çağrılınsın, ne olarak çağrılırsa çağrılınsın, zaten günlerce kalbi tak tak atmaya başlar, “*Ne olacak?*” diye. Kızım bana dedi ki, “*Baba, ne olacak?*” “*Yahu, ne olacak; sana soracaklar*” dedim, “*Sen, hırsızlığa uğramış bir şirketin müdürüsün; endişe edilecek ne var bunda?*” Zaten sanık falan yok, yani faili yakalayamamışlar, fail meçhul, aranıyor daha. Mübaşir bağırılmış, kızım Zeynep girmiş içeri, yargıç ona sormuş; “*Senin tek imzayla yetkin var mı?*” demiş. O da demiş ki, “*Hayır, biz, iki imzayla yetkiliyiz.*” “*Niye geliyorsun öyleyse buraya?!*” diye bağırılmış yargıç. Kızım çıktığında telefon etti bana, ağlıyor; 65 doğumlu, ağlıyor, “*Yahu baba, mahkemeler böyle mi; niye bana bağırtıyor yargıç, ben ne yaptım ki?! Davetiye gönderilmiş, bana gel demişler, gelmişim*” diyor. İki imzayla yetkili olsa ne olur, bir imzayla yetkili olsa ne olur?! Yani ille de bir imzayla yetkili olanı arıyorsan niye bağırtıyorsun?! Ama bağırtıyor.

Bir başka hikaye anlatayım. Türkiye’deki yargı işleyişinin tipik bir örneği ve çok ünlü bir insanın, Atif Yılmaz’ın başından geçmiştir.

Atf Yılmaz, kendi alanının imparatoru, kendi mekanında çalışmaktadır. İstiklal Caddesi'nde. 1980'li yıllar. Bir kira tespit davası açılmış başka bir yer için, Atf Yılmaz'ın kullandığı yer de emsal gösterilmiş, o yüzden keşfe gelinmiş. Tabii, Atf Yılmaz ve ekibinin bundan haberi yok. Ne bilsinler komşulardan biri için kiranın artırılması davası açıldığını,, kendi mekanlarının da emsal gösterildiğini... O nedenle onların yerinin kaç metrekaare olduğuna da bakacaklar; haberleri yok. Neyse. Adamla girmişler içeriye; Atf Yılmaz, masasında oturuyor, elinde pipo, kendi odasında çalışıyor. Birkaç kişinin içeri girdini görmüş falan. Tabii, Atf Yılmaz da gerçekten kendi alanında imparator bir insan. Kapıdan birkaç kişi giriyor, metrekaareye bakıyorlar filan. Hakim bakıyor, “İndir o pipoyu” diyor. Hakim gibi bir hakim, emsal gösterilen yere bakarken, o mekanın sahibine böyle söylemeye hakkı olabilir mi?! Tabii, Atf Yılmaz, gelenin hakim olduğunu bilmiyor. İki-üç kişi girmiş içeri; hakim, bilirkişi, oranın metrekaresine bakacaklar. “Defol git! Kimsin sen?” demiş. Anında tutuklandı.

Yargıca hakareti kim yargılayacak; arkadaşı yargılayacak. Be-yoğlu Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanacak. Biz diyoruz ki kendi kendimize, “Yargıca hakareti yargıç mahkum eder. O yüzden, ne yapsak ki tecil edilse?” Ne desek boş; bir müdafî olarak onu görüyorum. O yüzden biz, yumuşak gideceğiz ki, 4 ay, 6 ay tecil etsinler. Verdiler ve tecil etmediler. Atf Yılmaz'ı Türkan Şoray filan götürdü, cezaevine teslim etti ve hapis yattı. Türk yargıcı bu.

Başka bir örnek vereyim. İstanbul efendisi bir avukat arkadaşım vardı; bir gün büroya geldi. O sırada odada olanlara tanıştırdım, “Az bulunur bir İstanbul efendisi, avukat filanca” dedim. “Bırak şimdi yahu. O İstanbul efendisinin başına ne geldi, biliyor musunuz?” dedi. “Ne oldu?” dedik. Tesadüfen aynı yargıç, inanılmaz bir hata yapmış yargıç. Avukat da, “Niye bunu yaptınız?” demiş. “Defol!” diye onu da kovmuş odasından. Tabii, derhal zabıt tutarlar. Ayvayı yediniz. Çünkü hakimın yanında bir sekreter ve daktilo vardır, mübaşir vardır; o yüzden, üç kişilik imza atılır. Bana müdafî olarak gelmiş avukat arkadaş. “Sana bir tek seçenek sunabilirim. Bir kere, ayvayı yemiş durumdasın” dedim. Avukat olduğu için, ağır cezada yargılanacak. Atf Yılmaz avukat olmadığı için, ağır cezada yargılanmıştı. O mahkemeden, yargılanacağı mahkemeden yeni ayrılmış, savcıyken ayrılmış bir avukat arkadaşımız vardı, Çetin Yetkin. Şimdi profesör oldu. “Onu avukat seç; tecil ederler hiç değilse” dedim. Çünkü o başkan, onu çok sever.

İşleyiş bu. Tabii, tek örnek bu olaylarla sınırlı değil. Alacak-verecek olayında, iş kazasında, tazminat davasında ve benzeri bütün davalarda insanlarımız bu sıkıntıları yaşadığı için, adliyenin adaletine güvenmiyor; bu bir gerçek. Ben, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumuna da karşı oldum; ama Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumu bir 12 Eylül Anayasası dayatmasıdır. Bir kere, bunun altını çiziyorum. O yüzden, bu oluşum, bugünkü mevcut oluşum hiç parlak değildir, mutlaka değiştirilmesi gerekir. Önemli olan, nasıl değiştirileceğidir. Buna da bir örnek vermek istiyorum tabii. Susurluk olayına benzer bir olay yaşanmıştır. Olay yaşandığı zaman, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun bu oluşumunun yanlışlığını anlatmak için, bunu birçok televizyon kanalında anlatmıştım. Bir İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığı boşaldı, oraya bir atama yapılacak; Kurul, bir isimde ısrarlı. Adalet Bakanı, o ismin yeraltı dünyasıyla ilişkide olduğunu söylüyor ve ilişki de doğru. Tabii, biz İstanbul'da yaşıyoruz, mesleğin içinde sudaki balık gibiyiz; o yüzden biliyoruz, Bakan da biliyor. Bakan bunu söyleyince, Kurul, *“Siyasal iktidara karşı direnç göstermek gerekir. Biz, onu atıyoruz”* dedi, atadı.

Susurluk olayından bir süre sonra, Susurluk olayı gibi bir olay yaşandı. İstanbul'dan Ankara'ya giden bir otomobil, sanıyorum, İzmit yakınlarında bir kaza yaptı. O sırada, başsavcının yeraltı dünyasından birileriyle gittiği anlaşıldı. Arkada bir çanta vardı; çanta kayboldu. Tabii ki, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun yaptığı'nın ne kadar kirli ve karanlık olduğu ortaya çıktı. O zaman tekrar tartışıldı. Yani biz, *“Bu Kurul iyidir”* demiyoruz, demedik; mutlaka değiştirilmesi gerekir. Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu diye bir kurul yanlış bir şeydir zaten. Bu da 12 Eylül dayatmasıydı. Yani hakimler ve savcılar yan yana olamaz, olmaması gerekir. Mesela, reform diye getirilen olayda yine yan yanadır. Oysa, Avrupa Birliği sürecinde bugüne kadar Türkiye'den ısrarla istenilen, hakimlerin ayrı, savcılarının ayrı binalarda çalışması dahil, kürsünün yeniden düzenlenmesi dahil, hakim ve savcı ayrılığının sağlanması yönündedir. Tabii, bu niye istenilir, hiç düşündünüz mü, bilmiyorum. Türkiye için çok yabancı bir şeydir bu. Hakim ve savcı yan yana olunca *-ceza davası açısından söylüyorum-* sizlerden herhangi biri sanık olduğunda, son derece eşitsiz bir durumla karşı karşıya kalırsınız. Türkiye'de, savcıyla hakim aynı lojmanda kalır, sabahleyin birlikte servis aracına binerler, birlikte gelip çay-kahve içerler, öğleyin beraber yemek yerler, akşam aynı

servis aracıyla dönerler. Bu savcı beni suçladığı zaman ya da sizi suçladığı zaman, ben, sizin avukatınız olarak, bu hakime sizinle eşit bir mesafede derdimi anlatamam ki. O yüzden, Avrupa Birliği sürecinde ısrarla Türkiye’den bu istenilmiştir, Türkiye de buna ısrarla kulağını tıkamıştır.

Şimdi düşünülen modelde de, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu yine bir kurum olarak görevi üstlenecektir. Bir kere, bu da başlangıçta, “Silahların eşitliği” diye tanımlanır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin silahların eşitliği konusundaki ilkelerine, kararlarına ve Avrupa Birliği istişare raporlarına açıkça aykırı bir düzenlemedir. Tabii, ayrıntılara sonra gireceğiz. Yani yargıda bir şey yapmamız gerekir. Onu anlatmak için bu örnekleri seçtim.

Peki, bu yapılan iyileştirme nedir? Yapılması düşünülen, Parlamentodan geçen metin, gerçekten bir iyileştirme amacıyla mı yapılmaktadır, atılmak istenilen adım doğru bir adım mıdır, onu görmemiz gerekir.

Girişte yaptığım saptamadan anlaşılacağı gibi, aslında 12 Eylül Anayasası, düşünüldüğü gibi rafa kaldırılmıyor; tam tersi, 12 Eylül Anayasası AKP’ye uygun hale getiriliyor, yani 12 Eylül mantığı içinde AKP’ye uyumlu hale getiriliyor. Böyle bir anayasa amaçlanıyor. Kurulan yapı AKP’ye uyarlanıyor, ama aynı yapı sürdürülüyor aslında. Yani AKP, kendisi için bir anayasa yapıyor. Oysa, anayasa toplum içindir, ülkede yaşayan bütün insanlar içindir. Anayasa, zaten siyasal iktidarı sınırlayan metindir. Yani iktidar kudretlidir; o kudret, insanları ezmesin diye hazırlanması gereken bir metindir. Anayasalar, kralları, imparatorları sınırlamak için düşünülmüştür. Demokrasilerde de siyasal iktidarı sınırlamak için gerekli metinlerdir anayasalar. O yüzden, siyasal iktidarı sınırlayıcı bir metin, yalnız siyasal iktidarın isteği üzerine ve yalnız onun düşüncelerine uygun yapılması halinde, zaten anayasanın temelindeki amaca uygun bir metin hazırlandığını kabul etmek mümkün değildir. Bu anayasanın, 12 Eylül Anayasası’nın reddi anlamına geldiği hep söylenmektedir. Bunun bir göstergesi olarak da, biliyorsunuz, geçici 15. Maddenin kaldırılması gösterilmektedir.

Biliyorsunuz, geçici 15. Madde, 12 Eylül’ü yapanların ve 12 Eylül’de icraatta bulunanların yargılanmasını önleyen maddedir. Bu kirlilikte bir geçici maddenin anayasadan kaldırılması tabii ki iyi bir şeydi. Yani orada duran kirli bir yamanın oradan çıkarılmasından ibarettir, o kadar. Ama kamuoyuna söylenenler külliye yalandır.

Hayır, bununla yargılama başlaması mümkün değildir; çünkü geçici 15. Madde ya aftır *-af geri alınmaz-* ya sorumsuzluk kuralıdır ki, o da geri alınmaz. Örneğin, milletvekillerinin kürsüde yaptığı konuşmalar sorumsuzluk kuralına tabidir. Bir milletvekili kürsüde bir şey söylemişse, onun için asla soruşturma açılmaz; ama siz, anayasanızı sonra değiştirirseniz, açılır deseniz, önce yapılmış işler için yine soruşturma yapamazsınız. Bu, sonrakiler için geçerlidir ya da bu aftır. Af Yasası kaldırılınca veya Anayasa Mahkemesi iptal edince, dışarı bırakılanlar içeri alınmaz; çünkü bırakıldıkları zaman meşru bir metindir. O yüzden, artık olan olmuştur. Burada da, geçici 15. Maddeyi kaldırdık diye yargılama mümkün değildir; kaldıranlar bunu bilmektedir. Hatta onlara denildi ki, “*Siz, milleti kandırıyorsunuz.*” Bir kere, Cumhurbaşkanı Gül, Kenan Evren’i Çankaya’da ağırlamadı mı? Gerçekten 12 Eylül’e hesap soracak bir yönetim, Evren’i Köşk’te ağırlar mıydı, Köşk’e gelmesine ilişkin bir isteği cevaplar mıydı? O yüzden, samimi olduklarına inanmıyorum.

O zaman denildi ki, “*Hesap soracaksanız, hukuka aykırı, ama ‘Hesap sorulacaktır’*” diye bir madde koyun oraya. O da hukuka aykırı olur, ama koymuşsanız uygulanır. Bu nedenle, “*12 Eylül Anayasası’nı kaldırıyoruz. 12 Eylül’den hesap soracağız.*” yaklaşımları ne kadar gerçeğe aykırıysa, yapılması düşünülen düzenlemelerin de 12 Eylül Anayasası’nın yerine demokratik bir anayasa getirmiş olma sözlerinin doğruluğu da o kadar inandırıcıdır.

Buradan bir adım daha ilerleyerek, yargının demokratikleşmesinin nasıl olacağı bölümüne geçmek istiyorum. Yani yargı nasıl demokratikleşecek, bunu yukarıda sorduk. Yine arkadaşlarla bu sorunun cevabını alır, tartışırız. “*Yargı kendi kendini seçiyor. Yani Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu’nu, Danıştay veya Yargıtay seçiyor, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu da Danıştay’a ve Yargıtay’a üye seçiyor. Böyle şey olmaz. Milli iradeyi Meclis temsil ediyor, Meclisten Hükümet ve Cumhurbaşkanı çıkıyor. Onların hiçbir rolü yok, dolayısıyla, yargının oluşumunda milli iradenin rolü yok, dolayısıyla demokratik bir yanı yok. O yüzden, mesela, Adalet Bakanının Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu Başkanı olması biraz demokratik bir yaklaşımdır, tamam; ama yetmez. Ne yapacağız o zaman? Meclis seçmeli, bakan seçmeli, Cumhurbaşkanı seçmeli. Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu için de aşağıdan... Hep Yargıtay ve Danıştay’dan seçiliyor, ama aşağıda yargıçlar var; yani oradan kimse seçilmiyor. Oradan da seçilmeli ki, demokratik olsun*” diyorlar. Yani demokratik olmayı,

yargının meşruiyet kazanmasını böyle sağlayacaklarını söylüyorlar. Bir kere, gerçekten demokratik olmayı düşünüyorsanız, önce demokrat olmanız gerekir. Yargıda demokratiklik arayanların, önce siyasi partilerde demokratiklik araması örneğin, yüzde 10 barajıyla ilgili bir sağlıklı yaklaşım kurması, Meclisin başkanın adamlarından oluşmasına yol açan bu mekanizmanın demokratikleştirilmesini sağlaması beklenir.

TÜSİAD'ın bir dergisi çıktı. Herhalde görmüşsünüzdür ya da en azından gazetelerde o kapak haber olduğu için görmüşsünüzdür; Mecliste, Erdoğan, Baykal ve Bahçeli var ve arkalarında da Bahçeliler, Baykallar ve Erdoğanlar. Yargının demokratikleşmesini sağlama-ya çalışanların, öncelikle toplumsal yaşamı demokratikleşmeye çalışmaları gerekmez mi? İzmir'den de arkadaşlar var biliyorsunuz, benim tanıdığım bazı insanlar var. Mesela, en çok şaşırdığım Zafer Üskül var. Zafer Üskül kaç kere seçime girdi, seçilemedi; ama ne zaman ki Recep Tayyip Erdoğan vitrine koymak gereğini duydu, seçildi. Bu demokratik oluyor, üç tane başkanın seçtiği milletvekillerinden Meclis oluşması demokratik oluyor; ama Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun Yargıtay ve Danıştay üyelerince seçilip oluşturulması, demokratik meşruiyeti olmadığı için tu kaka oluyor! Tabii, bunu da anlamaya imkan yok; ama bunu bir yana bırakalım.

Başbakan, 23 Nisanda yerine gelen çocuk için ne demişti; *“İster as, ister kes.”* Çünkü onların demokratiklik anlayışında böyle bir yaklaşım var. O yüzden, yargı için demokratiklik arayışının altında gerçekten demokratik bir arayış olmadığını anlatmak için bu örnekleri vermeye çalıştım. Yani her karikatüre, her eleştiriye dava açacaksın, demokrat olacaksın ve demokrat olduğun için de yargıyı demokrat yapmaya çalışacaksın; yargıyı demokrat yapmak için de, *“Ben seçersem demokrat olur, çünkü beni millet seçti”* yaklaşımıyla bu işi yapacaksın! Özeti bu diye düşünüyorum.

Bu vurgulardan sonra, en çok üzerinde durulan *“Yargı reformu”* için Avrupa'ya yapılan yollamalar üzerinde durmak istiyorum. *“Bakın, Avrupa'da da bu böyle”* deniliyor, Avrupa Birliği'nin de zaten o sürece giderken bizden bunu istediği söyleniyor. Bunlar da gerçeğe aykırıdır. Evet, Avrupa'da bu kurulların cumhurbaşkanı ve parlamento tarafından atanan örnekleri vardır, yani Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu veya Anayasa Mahkemesi'nin bir bölümünün parlamento tarafından seçildiği örnekler vardır, doğrudur, bu örneklerin var olduğu doğrudur; ancak, Avrupa'da bu tartışılmaktadır. Yani bunun doğru

olmadığı yolunda, yanlış olduğu yolunda, sakıncalara yol açtığı yolunda ciddi tartışmalar vardır ve bu tartışmalar devam etmektedir. Ayrıntısına girmiyorum. Ayrıca, Avrupa Yargıçlar Konseyi de, Avrupa Birliği içindeki bu kurulların yargıçlar tarafından seçilmesi, siyasal organın seçime iştirak etmemesi tavsiyesinde bulunmaktadır bütün Avrupa için. Yine Avrupa Yargıçlar Konseyi, bütün Avrupa için, bu kurulların başkanlarının yargıçlar içinden kendi seçtikleri başkan olması tavsiyesinde bulunmaktadır. Türkiye’de ise, Avrupa Birliği istişari ziyaret raporları var; bu raporlarda ısrarla, demin söylediğim yargıç-savcı ayrımı dışında, bakan ve müsteşarın kuruldan geri çekilmesi tavsiyesi vardır. 2005 yılından beri ısrarla tavsiye edilen önerilerdir bunlar ve yine Avrupa Birliği ziyaret raporlarında, Anayasa Mahkemesi üyelerini, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini atamaya ilişkin cumhurbaşkanına tanınan imkanların kaldırılması tavsiye edilmektedir. Bu tavsiye raporları buradadır. Bunların ayrıntısına girmiyorum. Ama yeni düşünülen metin, bu tavsiyelerin hiçbirini dikkate almadığı gibi, daha ağır koşullar dayatmaktadır bize.

Ayrıca, Avrupa Birliği istişari ziyaret raporunda, bizim sistemdeki, yani bugünkü AKP iktidarının eleştirdiği ve Sayın Can’ın filan da eleştirdiği, *“Kendi kendilerini seçiyorlar”* bölümü için bir değerlendirme var. İstişari ziyaret raporunda, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu’nun Danıştay ve Yargıtay üyelerinin seçimiyle oluşturulması şöyle değerlendirilmektedir: *“Bu yöntem, beklentisi olmayan, kariyerinin en üst düzeyine çıkmış insanlardan oluştuğu için iyi bir yöntemdir; ancak, oranı fazla olmamak kaydıyla aşağıdan da temsilci alınması önerilir”* denilmektedir. Bunu biraz açmam gerekiyor arkadaşlar. Öyle bir kurulda, beklentisi olanların görev alması çok tehlikelidir. Bu sistem iyidir; çünkü Danıştay’dan gelen insan 60 yaşındadır yaklaşık olarak, Yargıtay’dan seçilen insan 60 yaşındadır. Zaten birkaç yıl sonra emekli olacaktır, zaten kariyerinin en üst yerindedir; yani başka olacağı bir şey yoktur. Yargıtay üyesi olmuştur, Danıştay üyesi olmuştur, oradan da Yüksek Kurula seçilmiştir. Avrupa Birliği diyor ki, *“Bunların bir beklentisi olamayacağı için ve kariyerlerinin en üst düzeyine gelmiş insanlardan oluştuğu için iyi bir sistemdir; ancak, aşağıdan da temsilci almak tavsiye edilir.”* Biz ne yapıyoruz; Avrupa Birliği tavsiyesinin tam tersine bir yol izliyoruz ve Danıştay’dan ve Yargıtay’dan oluşan 5 kişi yerine, 10 kişiyi aşağıdan getiriyoruz. Kurul 22 kişiden oluşuyor. Biz, 10 kişiyi aşağıdan getiriyoruz, Danıştay ve Yargıtay’ı 5’te bırakıyoruz, bakan ve müsteşarı ekliyoruz, 4 de

Cumhurbaşkanı seçiyor. Böylece, öyle bir Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu yaratıyoruz ki, dilediğimiz tarihte, dilediğimiz yerde, dilediğimiz mahkemeye dilediğimiz hakimi atayabilme imkanını elimize alıyoruz. Bu, bugün görünmeyen bir şeydir; ama bilirsiniz ki, Türkiye'nin hukuk devleti olma yolundaki serüvenine büyük tehlike oluşturacaktır.

Anayasada üç madde var önemli; yani bu pakette, Meclisin kabul ettiği pakette üç madde var önemli. Onları kısaca bilginize sunmak istiyorum. 14. Madde, 144. Maddeyi değiştiren madde; 16. Madde, yani Anayasa Mahkemesinin oluşumunu değiştiren madde; 22. Madde, 159. Maddeyi, yani Hakimler Savcılar Yüksek Kurulunun oluşumunu değiştiren madde. Bunlar için zaten bu anayasa yapılmıştır. Dolayısıyla, siyasal iktidarın asıl hedefi bu sonuca ulaşmaktır. 14. Maddeye baktığımız zaman, denetim Adalet Bakanlığı'nda, şimdi de Adalet Bakanlığı'nda. Ayrıca, iç denetçi diye yeni bir şey getiriliyor, yani adliyede bir iç denetçi olacak. Bunun ne olduğu belli değil. Orada duracak, herhalde not edecek, bildirecek. Yani sistemin içine böyle bir şeyi sokuşturmayı anlamak mümkün değil. Bu iç denetçinin üzerinde de pek durulmadı. Çünkü her şey iyi yürüyecek diye düşünüldüğü için, iç denetçinin nasıl bir işleyiş getireceğini kestirmek mümkün değil. Tabii, sonuçta, bir dehşet ortamı yaratacak bütün adliyeler için.

Anayasa Mahkemesi'ni şöyle oluşturuyorlar: Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2'si Sayıştay'dan, birisi baro başkanlarının belirlediği 3 kişi seçecek. Bir kompozisyon çıkaracağım size. Sayıştay, yapısı gereği, siyasal iktidarın ağırlıklı olduğu bir kurumdur. TBMM, onların gösterdiği adaylar arasından 2 kişi seçecek oradan, bir de avukat seçilecek. Yani her bir kontenjan için ayrı hesap yapılıyor. Avukat seçilecek, iyi, tamam. Nereden seçilir, nasıl seçilir? Bir mühendis seçilecekse, bir üst kurul vardır; üst kurul kendi sistemini uygular, bir seçim yapar. Hayır. Yani her bir kontenjan için ince hesap yapılan bir anayasa düşünebiliyor musunuz? *“Türkiye Barolar Birliği seçer”* demiyor. Baro başkanları toplanacak. Kim toplayacak; Türkiye Barolar Birliği toplayacak. Niye Türkiye Barolar Birliği seçmiyor peki? *“Efendim, Türkiye Barolar Birliği şu anda bizim elimizde değil.”* *İstanbul Barosu 22 bin üyeye sahip, Ankara Barosu 12 bin üyeye sahip. “Oraların birçoğunda başkanlar bizden.”*

Böyle bir anayasa yazılabilir mi arkadaşlar? Nasıl ki Yargıtay temsilcisini Yargıtay seçiyorsa, Danıştay temsilcisini Danıştay seçi-

yorsa, bir avukat seçilecekse, eğer gerçekten bir avukatın da seçilmesini istiyorsan Anayasa Mahkemesi'ne, “*Türkiye Barolar Birliği seçer*” dersin, olur biter. “*Türkiye Barolar Birliği kongresini toplar, seçer*” dersin, onu da anlarım. Nasıl olsa hesaplamışlar “*Bunlardan şu kadarı bizdendir*” diye. Toplarsam, belki şu kadar bin avukatın belki 1500'ünü temsil eder nitelikteki baro başkanları bizden birini seçecek. Yani 2'si Sayıştay, siyasal iktidar; birisi avukat, siyasal iktidar -17 üyenin dökümünü yapıyoruz şimdi- Cumhurbaşkanı 4, YÖK 3., Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçeceği 3, Cumhurbaşkanının seçeceği 4, YÖK'ün seçeceği 3, etti 10. Peki, Anayasa Mahkemesi ne yapacak? Anayasa Mahkemesi, öncelikle anayasaya aykırılık itirazlarını inceleyecek. Cumhurbaşkanı, Meclis ve YÖK'ün oluşturacağı bir Anayasa Mahkemesi'ne, anayasaya aykırı yasaların denetlenmesi yetkisini vermiş olacaksınız. Bunun ciddi bir denetim olacağına inanıyor musunuz? İşte, siyasal iktidar da bunu arıyor. Peki, bunun neresi, niçin reform? Bunun neresi, nasıl bir meşru temel oluşturmak ya da demokratikleşmek? Tabii, bunu sorgulamak gerekir. Anayasa Mahkemesi'nin durumu bu.

Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nu biraz önce kısaca anlatmıştım. Birisi bakan olacak, birisi müsteşar olacak, 4'ü Cumhurbaşkanı tarafından atanacak. Yargıtay 3, Danıştay 2 üye seçecek. Türkiye Adalet Akademisi birisini atayacak ve 10 üye de birinci sınıf hakimlerden, idare mahkemeleriyle adli yargı hakimleri tarafından seçilecek. Bakan, müsteşar, 4'de Cumhurbaşkanının seçeceği üye, 6, Türkiye Adalet Akademisi 7. 7 adli mahkemelerden, 3 de idare mahkemelerinden 10 kişi daha seçilecek. Bu seçimler, beklentisi olan insanların siyasal iktidar tarafından yönlendirildiği seçimlere dönüşecek. Bir kere Türkiye, 1960 Anayasası'ndan sonra böyle bir deney yaşadı ve bu deney talihsiz bir deney olarak kaldı; çünkü çok çirkin işledi. Bu yüzden terk edildi. Ama ben, gelinen bu noktada, yine de aşağıdaki hakimlerden temsilci seçilmesi gerektiğini kabul ediyorum; ama bunun 22'nin baskın çoğunluğu olmasının çok tehlikeli olduğunu anlatmak istiyorum. Çünkü onların beklentileri var ve siyasal iktidar, ne yazık ki bu siyasal iktidardan önce Şevket Kazan Bakanlığı sırasında başlayan mülakatla yargıç ve savcı alımı sırasında, yetenekten çok, kafasının içini okuyarak kabul yaptığı için, bu insanlara güveniyor ve bu insanların çoğunluğuyla bir Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu oluşturmayı amaçlıyor. Başka türlü, bu arayışların başka bir açıklaması olamaz diye düşünüyorum.

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum: Bir özel mahkemeler sorunu yaşıyoruz. Aslında özel mahkemeler, Türkiye'nin demokrasi mücadelesinde çok çetin mücadeleler verdiği devlet güvenlik mahkemelerinin yeni biçimlendirilmiştir. Şu anda görev yapan özel mahkemeler, demin söylediğim yargıçlığa ve savcılığa kabul sırasındaki belirlemelerle birlikte, bugünkü siyasal iktidar şöyle yapıyor: Eğer bir yerde ya da Türkiye'nin her yerinde, bir konuda operasyon planlıyorsa, önce atama kararname taslakları bakan tarafından hazırlandığı için, o yerlerin atama kararname bu şekilde hazırlanıyor. Tabii, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu bugünkü konumuyla yargıçları tanımadığı için, bilmesine de imkan olmadığı için, Bakanlıktan gelen kararname taslağını kararnameye dönüştürüyor. Bu, Van'da aynen bu şekilde işlemişti. Atamadan sonra, operasyon için siyasal iktidar düğmeye basıyor ve orada, siyasal iktidarın ezmek istediği insanlar, siyasal iktidarın yargıç ve savcılarını belirlediği mahkemeler eline teslim ediliyor. Bugün bile bu imkan bu şekilde kullanılıyor. 12 Eylül Anayasası'nın dayatması bu. Ama mevcut siyasal iktidar bununla yetinmiyor; istediği her yerde bu imkana sahip olabilmek için, bu reform, yargı reformu ve yargının meşru temele oturması, demokratikleşmesi türkülerıyla tamamını ele geçirmek istiyor. Plan bu.

Nitekim, bir kısım medyadaki tartışmaları izliyorsanız, Danıştay'a ve Yargıtay'a uzunca bir zamandır küfredildiği gibi, şimdilerde, Yargıtay'ın bazı davaları çözmek için Yargıtay'da tezgah hazırladığı yolunda bir ortam yaratmaya, bir hava yaratmaya çalışılıyor. Bu da sisteme ne kadar düşmanlık duyulduğunu gösteriyor; yani Yargıtay düşman, Danıştay düşman; çünkü Başbakanın deyişiyle, bu siyasal iktidarı kuşatıyor. *“Bunlar nasıl olsa 60'lı yaşlarda insanlardan oluşuyor. Hakimler Savcılar Yüksek Kurulunu bu şekilde oluşturduğumuz zaman, Yargıtay'ı da, Danıştay'ı da belirleyeceğiz için, bu kuşatmayı kaldıracacağız.”* Kuşatma sözcüğünün altını çiziyorum. Zaten yargı siyasal iktidarı kuşatır; hukuk devleti budur. Yani siyasal iktidar ya samimi olarak inandığı için bir şey yapıyordur, ya yolsuzluğa bulaşık olarak yapıyordur. İkisini de şu an ihtimal olarak kabul edelim. Ama yanlış yapıyorsa, yanlışsa yapılan, bunu durdurmak gerekir. Hukuk devleti budur. Bunu durduracak yer Anayasa Mahkemesidir, Danıştay'dır, Yargıtay'dır. Siyasal iktidarın, *“Bizi kuşatıyorlar. Anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geliyor”* demeye hakkı yoktur.

Size bir örnek anlatayım. Bir tarihte *-çok oldu tabii-* Amerika’da bir skandal yaşandı, bir dinleme skandalıydı. Savcılık, başkandan kayıtları istedi. Başkanın anayasal göndermeme hakkı var. Ulusal çıkarları korumakla görevli olan başkan, ulusal çıkarlar içinde olan bir belgeyi göndermeyebilir. Başkan, anayasal hakkına dayanarak, *“Göndermiyorum”* dedi. Sorun, federal mahkemeye intikal etti. Federal mahkeme bir karar verdi. *“Bir hukuk devletinde, hukukun ne olduğuna, kimin haklı, kimin haksız olduğuna yalnız bağımsız yargı karar verir. O yüzden Başkan Nicson, o kayıtları göndermek zorundadır. Yargı bakacak; ulusal çıkarları ilgilendiriyorsa, yine kimse duymayacak, yine açıklanmayacak; ama buna Başkan karar veremeyecek, yargı karar verecek”* dedi. Nicson, bu karar üzerine istifa etti. Yani hukuk devletinde, böyle bir karar üzerine federal mahkemeye ya da anayasa mahkemesine filan küfredilmez; olsa olsa, böyle bir çelişki doğduğu için istifa edilir. Bu nedenle, kuşatmayı kırmak için atıldığı belli olan adım, salt bu yaklaşımı ve bu vurgusuyla yanlış bir yaklaşımdır.

Bunun bir göstergesi olarak bir örnek daha anlatmak istiyorum. cumhurbaşkanı, böyle bir metni 5 günde imzaladı. Bu çok önemli bir şey. Yani bir anayasa değiştiriliyor, 26 madde var; içinde, yargıyla ilgili çok tartışmalı 5-6 tane madde var ve bu çok tartışılıyor. Toplumsal bir uzlaşma sağlanamadı. Ana muhalefet partisi karşı, öbür parti karşı, Parlamentodaki 3 parti de karşı. Bu incelenir, biz de inceleneceğini düşündük. Bu işi çok iyi bilecek arkadaşlarla görüştük. Hatta bir kısmı, *“Bırakın yahu, gönderilmez böyle bir şey; çünkü dinlemez, okumaz”* filan dedi. Biz, *“Olsun, bu bizim görevimiz”* diye ısrar edince, *“Peki, gönderelim”* sonucuna varıldı. Tabii, Cumhurbaşkanı hızla inceleyeceğini açıkladığı için, biz de süratli bir yol deneyelim dedik. Ben, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri’ne telefon ettim. Çünkü 5 günde ancak hazırladık, yeni bir metin çıktı. 5. gündü, *“Biz bir metin hazırladık. Onu ivedilikle Cumhurbaşkanının tetkikine sunmak istiyoruz. Sizden yardım istiyoruz. Sizin e-mail’inize gönderelim. Siz, Cumhurbaşkanının danışmanlarına hemen sunun ve bize dönün”* dedim. *“Çok iyi olur”* dedi Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, *“Ama hemen gönderin”* dedi. *“5 dakika içinde gönderiyoruz”* dedim, 11.45’te gönderdim. O, 13.56’da, *“Aldık. Teşekkür ediyoruz”* diye döndü; ama o saatlerde Başbakanlığa gönderilmiş.

Doç. Dr. Ece Göztepe Çelebi, Prof. Dr. Erdoğan Teziç, Prof. Dr. Fazıl Sağlam, Prof. Dr. İbrahim Kaboğlu, Doç. Dr. Korkut Kanadoğlu,

Prof. Dr. Köksal Bayraktar, Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Prof. Dr. Naz Çavuşoğlu, Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu, Doç. Dr. Selim Esen, Prof. Dr. Sultan Uzel Tavmazoğlu, Prof. Dr. Süheyl Batum, Av. Turgut Kazan, Prof. Dr. Ülkü Azrak; yani anayasa yapımı konusunda deneyimli anayasa hukuku öğretim üyelerinden oluşan bir grup bir çalışma gönderiyor ve gönderdiği Genel Sekretere bildiriliyor ve 5. gün o saatlerde alıyorlar. Aceleniz neydi, nereye ne yetiştiriyorsunuz? 60 gün diye hesaplıyorlardı, onda ısrarlıydılar. Sonra da Yüksek Seçim Kuruluna saldırmaya başlandı, çünkü *“Bu, politik bir karardır”* dendi.

Cumhurbaşkanının da ne yazık ki içinde bulunduğu, bir 12 Eylül Anayasası'nı 12 Eylül ruhuna uygun olarak, AKP emellerine adapte edilen bir girişimle karşı karşıyayız. Bunun yargıya demokratikleşme ve yargıda reformla hiçbir ilgisi yok. Zaten bununla yargıda reform nasıl olacak ki? Yani o bağırın hakim, bağırmayı nasıl terk edecek ki? Ama şunu söyleyeyim: Avrupa Birliği süreci, bizim yargımızın şekillenmesine yardımcı olmaktadır. O yüzden, bu süreçte bizim yargımızın da kendini terbiye edeceğine inanıyorum. O yüzden, bu sürecin desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü bu süreçte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla birlikte bazı şeylerin değiştiğini, içinde yaşadığımız hayattan biliyorum. Hatta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını bir koz olarak kullanıp, hem Danıştay'da, hem Yargıtay'da, onların dayatmalarına, diretmelerine karşı yollar açıldığının örneklerini yaşadığım için söylüyorum. Bizim aslında yargıya dönük şikayetimizin, reform için ya da iyileştirme için yapılacak işlerin başında gelen, aşılması gereken engel olarak gördüğümüz şeyler bir kalite sorunudur. Gerçekten çok ciddi bir kalite sorunu yaşıyoruz yargıda. Bu kalite sorununu çözmek için her şeyi yapmak gerekir, iyileştirmek için bunları konuşmamız gerekir. Ayrıca da, yargının imkanları konusunda yeni şeyler yapmamız gerekir. Evet, sizin de katılmanız için, sorularınızla devam edebiliriz.

KATILIMCI SORULARI

Soru: *Yargı mesleğinin temsilcisi olan YARSAV Başkanı Sayın Emine Tarhan, geçenlerde şöyle bir demeç verdi: “Yargı, siyasal iktidar karşısında bağımsız olmalıdır” dedi. Buna tabii ki katılıyorum, katılmayan da yoktur zannediyorum. Ben, aynı zamanda bir kamu çalışanıyım, KESK üyesiyim. Ancak, “Kamu kurumları siyasal iktidarlar karşısında bağımsız olmalıdır” demedi. Sadece yargının siyasal iktidarlar karşısında bağımsız olması yargıyı bağımsız kılabilir mi? Örneğin, biraz önce siz anlatırken seçimi, sanki rektörlük seçimini anlatıyormuşsunuz gibi geldi bana. Yani dilediklerini en zayıf olan kesimden, barodan kendilerine yandaş olarak seçecek, kendine en yakın olanı atama yoluyla getirecek. Siz, onu anlatırken, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin değil de sanki üniversite rektörlük seçimlerini anlatıyormuşsunuz gibi geldi. Değerli bir hukukçu olarak sizin görüşünüzü öğrenmek istiyorum; yani diğer kamu kurumları siyasal iktidar karşısında bağımsız olmazsa ya da bu talep edilmezse, yargı tek başına bağımsızlığını koruyabilir mi ya da bu ne kadar anlamlı olabilir?*

Teşekkür ediyorum.

Turgut Kazan: Diğer kamu kuruluşları da bağımsız olmalıdır tabii. Onun için bir mücadele verilir; fakat Tarhan’ın sözünü ettiği kendi görev yaptığı alan olduğu için, “Yargı bağımsız olmalıdır” yaklaşımı ve vurgusu doğru bir vurgudur. Ama bu vurguyu yaparken, diğer kurumların bağımsızlığına karşı çıktığı sonucu zaten çıkmaz. Tabii ki, diğer kurumların da bağımsızlığı savunulur, ama yargının bağımsızlığı ayrı bir önem taşıyor. Çünkü anlatmaya çalıştığımız gibi, 1960’lı dönemlerde çok kötü örnekler yaşadık Türkiye olarak. Örneğin, Millet Partisi diye bir parti vardı, sulh ceza mahkemesi kapattı. Yani parti kapatma geçmişimiz çok kötü, doğru; ama eskiden nasıldı? Sulh ceza mahkemesi kapatıyor. O kapatmayı bozan daire başkanı emekli edildi. Böyle şeyler yaşadık. Yani o milli irade türkülerinin söylenildiği dönemde, görülen lüzum üzerine yargıçlar resen emekliye sevk ediliyordu. Dolayısıyla, Kasım Yülek’in el sıkığı için tutuklandığı günler yaşandı. O yargılamayı geri çeviren yargıç ve yargıtay üyeleri emekliye sevk edildi. O yüzden, 61 Anayasası yapılırken, o sırada Türkiye bir yargı bağımsızlığı sloganıyla çalkalanıyordu. Bize uygun en doğru yöntem, “Kendilerinin kendilerini seçmesi” denilen yöntem bulundu.

Bu, aslında doğru bir yöntemdir; ama eklentisi yapılabilir, aşağıdan örnekler de seçilebilir. Yani yargı bağımsızlığı bizim vazgeçilmezimiz olmalıdır.

Başbakanın söylediği üstünlerin hukuku güzel bir laf değil. Hukukun üstünlüğünü yalnız bağımsız yargı sağlar. Onun dışındaki memur yargıdır, memur yargıdan da hukukun üstünlüğü sağlanmaz.

Soru: *Bu iktidarın ne yapmaya çalıştığı aslında çok açık. Hukuk sisteminin, yargı sisteminin ne kadar bozuk olduğunu örneklerinden bir tanesi benim. Haksızım, ama hukuka sığıyorum. Hamd olsun, bu teğet geçen kriz, Odamızın birçok üyesini vurdu. Biz de bu kriz sonucunda, alacaklı olduğumuz insanları mahkemeye vermek durumundayız. Aynı şekilde, bizi de insanlar haklı olarak mahkemeye veriyor. Ama şu an bizim yaptığımız uygulamalar, hukuk sisteminin geçişmesine, temyize vesaireye giderek vakit kazanmaya çalışmak.*

Ben, gerçekten dürüst olarak bu ülkede bir girişimci olarak çalışmaya çalışmışım; ancak, başarısız olmuş ve bunun sonucunda da hukuki olarak birtakım yaptırımlara maruz kalacak bir insanım. Bir taraftan, “Ben ne kötülük yaptım?” diye bakıyorum; sadece çalışmaya, mesleğimi icra etmeye, üretmeye çalıştım, işçi istihdam etmeye çalıştım. Ancak, bir taraftan bakıyorum ki, gerçekten bölücü faaliyetlerde bulunmuş, çeşitli bölücü örgütlere üye olmuş insanlar geliyorlar, “Biz, örgüt üyesiyiz, pişman filan da değiliz” diyorlar, güzel organize mahkemeler kuruluyor ve bu arkadaşlar elini kolunu sallayarak geziyor. Ben, son ana kadar düşünüp, hakim karşısına çıktığımda, “Ben, aslında ticaret yaptım; ama para kazansam örgüte verecektim” filan gibi bir savunma yapmayı düşünüyorum bu konuda.

Niyet çok açık. Cumhurbaşkanı’nın 5 gün beklediğini söylüyor-sunuz ya, bence 5 gün zor bile sabrettiğini düşünüyorum. Çünkü bu, çok planlı, programlı. Bunların ağababaları zaten baştan söylüyor yargının ele geçirilmesi gerektiğini, Ordunun ele geçirilmesi gerektiğini. Artık sürece girildi. İktidar, bizim Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği için de düğmeye bastı. Başkanım gayet iyi biliyor. Yani “Bizden olmayan herkes tu kaka” mantığında. Bunu önlemek için bizim yapmamız gereken nedir? Diyelim ki, bu referanduma gitti. O kadar sürpriz oylar çıkıyor ki bu memlekette, ola ki bu geçerse ne yapacağız bu saatten sonra? Sıkıntı burada. Yani bizim bu saatten sonra izlememiz gereken yol konusunda bize bilgi verirseniz, biz de çevremize bunu yaymaya çalışalım aracılığınızla.

Turgut Kazan: Ben de teşekkür ediyorum.

Bir kere, birinci aşama, referandumda hayır; yani referandumda hayır oyu verilmesi için elimizden gelen her şeyi yapmak. Çünkü sonuçta, bu bir siyasal mücadeleye dönüştü. Yargı bağımsızlığı da bazen siyasal mücadeleyi gerektirir. Demin söylediğim devlet güvenlik mahkemeleri için, Türkiye’de büyük mücadeleler verilmişti. Yalnız entelektüel anlamda değil; gösteriler, yürüyüşler, direnişler ve genel grev eylemi yapılmıştı. Genel grev eylemi nedeniyle gözaltılar, tutuklamalar olmuştu; ama Anayasa Mahkemesi iptal etti. Hatta sonra DİSK, MES’le mücadelesinde, “*DGM’yi ezdik, sıra MES’te*” diye bir slogan üretti. Onun gibi bir mücadeleyi gerektirir diye düşünüyorum. Anayasa paketine hayır deyiniz! Tabii, daha öncesinde nasıl gelişir, şu anda bilebilmem mümkün değil, tahmin yürütmem de gerekli değil. Anayasa Mahkemesi süreci var; o süreç için bizim yapacağımız bir şey yok, yani yurttaşların yapacağı bir şey yok. Ama o süreç bir yanda dursun, bugünden başlayarak, yarından başlayarak, insanların çevresine, ulaşabileceği her kesime, demokrasi için, hukuk devleti için, eğer Anayasa Mahkemesi iptal etmeyecek de referandum yapılabırsa, referandum da hayır oyu vermelidir.

Öncelikle hayır oyunun çoğunlukta olacağı yolundaki umutla başlayıp bir çaba harcamak gerekir, çalışmak gerekir. Olumsuz sonuçlanırsa, siyasal mücadele devam edecektir. Sonuçta, çözüm siyasal mücadeledir. Tabii, tahribat büyük olacaktır, onarılması da son derece güçtür; ama mücadele devam edecektir. İlk seçimde, bugün iktidarda olan siyasal partinin birinci parti veya en azından tek başına hükümet olabileceği güçte bir parti olmasını önlemek için, başka bir partinin daha yüksek oy almasını sağlama yönünde bir mücadeleyi gerektirir bu. Hukuk mücadelesi siyasal mücadeleyle birleşir ve el ele yürür, öyle olması gerekir.

Buyurun.

Soru: *Öncelikle Odamıza ve size çok teşekkür ediyorum. Sağ olun. Mevcut bir sistem var, önerilen bir sistem var. Mevcut sistemin de yanlışlıkları var. Sizin söylediklerinizden çıkarımlar bunlar. Önerilense çok kötü. Olması gereken, mükemmele en yakın veya en doğru olan nedir, nasıl olmalıdır, bir onu duymak istiyorum sizden.*

Teşekkür ederim.

Turgut Kazan: Tabii, o ayrıntıya girmeyi düşünmedim; ama yine ayrıntıya girmeden, şu kadarla cevap verebilirim: Aslında Anayasa Mahkemesi, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu... Aslına bakarsanız, Hakimler Kurulunun ayrı, Savcılar Kurulunun ayrı olması gerekir. Güya “12 Eylül Anayasası değiştiriliyor, çöpe atılıyor, sivilleşmeyle birlikte demokratik bir açılım gerçekleştiriliyor” türküleriyle bir anayasa yapıyorsunuz, orada askeri idare mahkemesini koruyorsunuz. Zaten askeri idare mahkemesi sonradan bünyemize sokuşturulmuş, müdahaleler sonucu sokuşturulmuş inanılmaz bir garabettir. Niye onu koruyorsunuz? O türden tartışmaları fazla ayrıntıya boğulmasın diye bir yana bıraktım.

Türkiye Barolar Birliği'nin, TÜSİAD'ın ve başka birçok kurumun anayasa çalışmaları oldu. Bir tarihte, Hüsamettin Cindoruk Meclis Başkanıyken, Mecliste de o sıralarda bu tür mutabakat arayışlarıyla; yani AKP dışında, bugüne kadar anayasanın 3'te 1'i değiştirilmiştir ve yapılan değişiklikler gerçekten iyi değişikliklerdir, ama hepsi mutabakat arayışıyla gerçekleştirildi. Anayasa böyle yapılır. O sıralarda, Hüsamettin Cindoruk Meclis Başkanıyken, Parlamentoda grubu bulunan partiler, Parlamentoda grubu bulunmayan partiler, hatta Parlamentoda temsilcisi bulunmayan partiler ve Türkiye Barolar Birliği, TÜSİAD gibi kurumların çalışmaları o çalışmaya gönderildi. Anayasada birçok iyileştirme yapılmakla birlikte, nedense, yargıya ilişkin çalışmaya girilmedi. Bu, talihsiz bir şey oldu. O metinlerde, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun nasıl olacağı, nasıl olursa iyi olacağı, Anayasa Mahkemesi'nin nasıl olursa iyi olacağı yolunda çok ciddi öneriler var. Yani onlar üzerinde mutabakat aranırken, gerçekten mutabakat aranırsa, bir uzlaşmaya varılabilir. Bu nedenle, önce bu bir bertaraf edilebilmelidir.

Biz, Cumhurbaşkanlığına gönderdiğimiz o metinde şunu da söylüyorduk: “*Bu metin kabul edilirse, Türkiye'nin daha demokratik bir anayasa arayışının önü kesilecektir. Çünkü sivilleşme olduğu, kuvvetli anayasa oldu izlenimi doğacağı için, siyasi partilerin de demokratikleşmesi, yüzde 10 barajlarının eleştirilip makul bir seviyeye çekileceği ve toplumsal bir demokratikleşme zemininin gerçekleştirileceği bir anayasa arayışı da önlenecektir. Bu girişim bertaraf edilirse, o zaman oturur konuşuruz. Yeter ki, o ortam yaratılsın.*”

Soru: *Ben de diğer arkadaşlarım gibi, düşüncelerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ediyorum.*

Anayasa değişikliği için onca emek harcanmasına rağmen, ben de ümit ediyorum ki, referandumda ya da Anayasa Mahkemesi'nde bu iş geriye dönsün. Geriye döndüğü zaman, o ana kadar harcanan onca emek, onca masraf... Siyasi iktidar için, bunun bir yaptırımı yok mu?

Turgut Kazan: Yaptırımı, ondan sonraki seçimde devirmek. Demokrasilerde yaptırım bu.

Soru: *Diğer ülkelerde bu böyle midir?*

Turgut Kazan: Her şeyi cezalandırmayla aramayalım. O da bir cezalandırmadır, asıl cezalandırma odur; sandıkta cezalandırmak.

Soru: *Son olarak, konuyla ilgili olmamakla birlikte, Sayın Savcı İlhan Cihaner'in durumu hakkında burada söyleyebileceğiniz bir şeyler var mı?*

Teşekkür ederim.

Turgut Kazan: Sorduğunuz için teşekkür ederim. O, Türkiye'nin nelerle sürüklendiğini gösterir bir örnektir ve ne yazık ki, çok tehlikeli bir örnektir. Ben, mahkemesinde de, Yargıtay'da da dile getirmek gereği duydum, 47 yıldır avukatlık yaptığımı vurgulamak gereğini duydum. İki askeri müdahalede, müdahale eden güçlerin çok öfke duyduğu büyük davalarda müdafilik görevi yapmaya çalıştığımı söylemek gereğini duydum; ama bu olayda yaşadıklarımızı yaşamadığımızı, bu olayda yaşadıklarımız kadar ağır şeyler yaşamadığımızı anlatmak gereğini duydum. Hatta bir vesileyle, Adalet Bakanlığıken, Mehmet Ali Şahin'e bir mektup yazmıştım. Mehmet Ali Şahin'i severim, o da beni sever. Büro komşumdu. *"Hatırlayacaksınız, biz, 12 Eylül'de ne korkuları birlikte paylaşmıştık; ama bilesiniz ki, şu anda Türkiye'de yaratılan korku imparatorluğu o günleri kat kat aşmıştır"* dedim. Buna inanıyorum ve bunu da hem Erzurum'daki mahkeme önünde, hem Yargıtay'daki duruşma önünde söyleme ihtiyacı duydum. Siz sorduğunuz için, bir kere bunu vurgulayayım.

İkincisi, bu soruların sorulduğu televizyon programlarında filan söyledim, *"O iddianameyi okuyun"* dedim kamuoyuna. Kim ki hukuka şu kadarcık bir saygısı var, kim ki demokrasiye gerçekten inanıyor, o iddianameyi okusun. Türkiye'nin nasıl bir yere sürüklendiğini, o iddianameyi okuduğunuz zaman anlarsınız.

Deminki sunuş bölümünün sonunda bir-iki cümleyle ifade ettim; biliyorsunuz, “*Yargıtay tezgahı*” deniliyor. Bununla aslında adil yargılanma hakkına saldırılıyor. Yargıtay tezgahı neymiş? “*Efen-dim, bu işi Yargıtay’a götürmek istiyorlar.*” Bu işi Yargıtay’a götür-mek diye bir şey yok. Biz diyoruz ki, bu kişi, Anayasanın 144. Madde-sine göre, Hakimler ve Savcılar Yasası’nın 85 ve 90. maddelerine göre birinci sınıfa ayrılmış hakim olduğu için, ancak Yargıtay’da yargıla-nabilir. Zaten bunu böyle söylüyoruz. Bunu başka kim bize rapor verdi “Böyle olması gerekir” diye; Ankara’dan Prof. Dr. Nevzat Toros- lu, İstanbul’dan Prof. Dr. Köksal Bayraktar ve Yargıtay Onursal Baş-kanı olup, bu kesimin bir tarihlerde çok saygı duyduğu, çok bel bağla-dığı, her konuşmasını alkışladığı Sami Selçuk rapor verdi ki, bu insan bu suçlama nedeniyle ancak Yargıtay’da yargılanabilir. Yargıtay’da da zaten bir dava var. “*Bu bağlantı var. Şunu yaptı, şunu yaptı*” diyorlar. Burada, görevi kötüye kullanmaktan yargılanıyoruz. Orada da, “*Şunu yaptı, bunu yaptı, bunu terör örgütü için yaptı...*” deniliyor, yani “*İsmail Ağa Cemaati için soruşturma açtı, bunu terör örgütü için açtı.*” Bu, bağlantıdır. Yani bizim dilimizde bu, hukuki, şahsi ve fiili bağlantıdır. Bağlantı olunca, dava birleşir. Danıştay saldırısı Ankara’dan İstanbul’a gelince, bağlantı nedeniyle Yargıtay o kararı vermedi mi? O kararı verince Yargıtay’ı alkışlıyorsunuz, “*Aslan Yar- gıtay. Bak, böyle dedi*” diyorsunuz.

2 Nisan günü duruşmamız vardı Ankara’da. Güya, aklımız sıra, tedbirli bir avukat olarak, “*İki gece önce gideyim de, 1 Nisan günü gidip dosyaya bakayım*” dedim. Sorduğunuz sorunun ayrıntılı yanıtını veriyorum. Gideceğim, tanık ifadesi gelmiş mi filan diye Yargıtay’da dosyaya bakacağım. 1 Nisan sabahı otelde kahvaltı yapar-ken gazeteleri açtık, “*Yargıtay’da tezgahı kurdular*” deniliyor. Benim adımlı da veriyor. Bu bir savunma hakkının ayrılmaz parçası. İpe sapa gelmez bir şeyse bu, zaten reddedilir. Bu haberi okuyunca, “*Ben şimdi Yargıtay’a gidersem, tekrar haber olacak*” dedim. Yani iki gece önce gittim ki, bir günüm tam olsun, Yargıtay’da dosyayı incele-yeyim diye, gidemedim. Haber olacak, haber olunca da daire üzerinde moral baskı olacak. Adil yargılanma hakkına bu şekilde saldırılıyor. Biliyorlar ve görüyorlar ki, bağlantı var. Bağlantı olduğu için düşünü-yorlar ki, Yargıtay, büyük bir olasılıkla birleştirme kararı verir, bizim suçlama ayvayı yer. Eğer siz, gerçekten suçlu mu, suçsuz mu olduğu- nu anlamaya çalışıyorsanız, niye telaşlanıyorsunuz ki? Yani bir insan, o işi yapmaktan, bir orada, bir orada yargılanır mı?

Dursun Çiçek'in nasıl geldiğini de duydunuz, değil mi? Dursun Çiçek gelmiş, orada İlhan Cihaner'le görüşmüşler, o planı uygulamaya başlamış. O plan dediği belgesi, 2009 Nisan ya da Mayıs ayıdır. İlhan Cihaner'in başlattığı soruşturma 2007 Kasım, yani dosya numarası 2007. 2007'de başlatılmış bir soruşturma için, 2009 Nisanındaki bir belge uygulanır mı? “Burada ifade filan da vermiyoruz, vermeyeceğiz de. Görevsizlik kararı verin, bitsin; ama vermiyorsanız, hüküm verin, bitsin.” Ben öyle söylüyorum. Burada diyorsunuz ki, konaklama belgesi var, cidden var; bilmem ne konaklama belgesi, Dursun Çiçek. “Bak, bizim bürodaki yeni aldığımız sekretere dedik ki, *“Al, şuna bir bak, bas şu düğmeyi.”*” İnternet'ten bastı düğmeye, adamın sigorta numarası çıkıyor, her bir şeyi çıkıyor. Bizim sekreterin yapabildiğini, bu savcılık, bu mahkeme yapmıyorsa, burada neyi konuşacağız ki?! “*Gel, bak*” dedik. 1977 doğumlu başka bir adam, yani sigorta numarası ve saire var. Albay Dursun Çiçek'in sigorta numarası olur mu, 1977 doğumlu olur mu? Gazeteciler gelip sordular, “*Bu, sizin işiniz. Dursun Çiçek'i aramak, bir haber sizin için*” dedim. Sonra Akşam Gazetesi iki gün röportaj yaptı adamla. Ama o röportajlardan sonra da Zaman Gazetesi, “*İşte, Mazlum Otel'de kaldığı konaklama belgesi*” diye tekrar bastı.

Böyle bir saldırı altında olay. Eğer bu anayasa değişiklikleri kabul edilirse, gerçekleşirse, herkes, ama herkes, siyasal iktidar kime kızılıyorsa, aynı uygulamayla karşı karşıya kalacaktır. Oldukça entelektüel yazı yazıyorlar. Yargıtay'la çözecekler. Nasıl çözeceklermiş? “*Yargıtay, ortam dinlemesi ve dinleme konusunda şu kararları verdi zaten*” diyorlar, çeşitli kararlarına atıf yapıyorlar, “*Burada da gizli tanık konusunu çözecek*” diyorlar. Gizli tanık konusunu çözmek kadar doğal ne olabilir?! Yani bir toplumun, hepinizin, mahallenizdeki insanların, eşinizin dostunuzun güvencesi için, Türkiye'nin gizli tanık sorununu hukuken çözmesi gerekir.

Eskiden, 12 Mart'ta, 12 Eylül'de işkence vardı; basıyorlardı elektriği, “*AKM'yi ben yaktım*” dedirtiyorlardı, sonra da samimi ikardan mahkum ediyorlardı. Şimdi çağ atladık, işkence kalktı, gizli tanığı buluyorlar. Gizli tanık kim yahu? Gizli tanığın bir kısmı sıradanın altında tarikat üyesi, bir kısmı ipten kopmuş suçlu tipler; yani yağma suçu hükümlüsü, sahtecilik hükümlüsü. Yani bunlara üç kuruş versen, her bir şeyi söyler. Tabii, en çarpıcı olanını söyleyeyim. Biliyorsunuz, orada bir birinci sanık var, iddianamede birinci sanıkla ilgili hiçbir şey yok. Niye; çünkü adam, bir Ordu komutanı. Gizli tanık,

Ordu komutanına nasıl konuşmuş olsun? İlhan Cihaner’le de konuşmuşluğu yok. Ona uydurabiliyor, “*Minibüste, arkada biri oturuyordu; keldi, saçı yoktu. O, ‘Ağabeylerin dediğini yap’ dedi bana. Sonra televizyonda gördüm; o, bu savcıymış”* diyor. Ordu komutanı öyle görülemeyeceği için... *Gizli tank, ordu komutanını nereden görsün, nasıl görsün? Gizli tank diyor ki, “Bu pastaneci var ya, ‘Komutan bizden’ demiş.”* Bir de, “*Alevi köylerine yardım etmiş”* deniliyor.

O soruşturmada iki tane olay var; birisi, İliç’teki altın madeni. Altın madeni, Amerikan Kanada şirketinin. Altın işi çok önemli bir iş. Bergama gibi olmasın diye, Bergama gibi bir tartışmaya konu olmasın diye, milletvekillerini, muhtarları ve o çevreyi Amerika’da geziye götürdü Amerikan şirketi. Bergama gibi bir tartışmaya konu olmaması için de, ÇED raporu ve böyle bir sorunu çözmek gerekiyor. O sorunu çözme sırasında, İliç savcısının ayda 4 bin lira rüşvet aldığı iddia ediliyor. Bu iddiayı da, o sırada ipler kopmadığı için, Bakanlık, İlhan Cihaner’in soruşturmasını istiyor; yani Adalet Bakanlığı’na sunulacak rapor olarak bunu soruşturunca bunlar ortaya çıkıyor.

Kanada şirketi yalnızca milletvekilleri ve muhtarları Amerika’ya götürmekle olmayacağını düşündükleri için, güvenilir bir ortak aramışlar ve en güvenilir ortak, Başbakan’a en yakın ortak olur diye Çalık Grubunu ortak yapmışlar. O savcı, 12 tane ayrı yolsuzluk soruşturmasına takılıyor. O sıralarda Ergenekon sorunları yaşanıyor. O savcı, Adalet Bakanlığına gönderdiği savunmada, “*Bunlar zaten hep Ergenekon. Beni yakıyorlar. İftira*” diyor. Herhalde o sırada -*bu, benim tahminim, sadece tahminim-* bu Ordu komutanı bir ihtimal Amerika’ya ... Bu bir tahmin. Öyle anlaşılıyor ki, yaş durumu, önündeki insanlar filan nedeniyle Genelkurmay Başkanı olmaya şansı en yüksek. Öyle anlaşılıyor ki, bu bir Amerikan operasyonu. Amerika, 12 Martı ve 12 Eylülü, “*Türkiye, komünizme savruluyor*” diye yaptırdı; yani Amerika planıydı. Bu da, komünizm yok; ama Türkiye’de Amerika’ya mesafeli bir Silahlı Kuvvetler de tehlikeli. Çünkü Türkiye, hem Rusya’ya yakın bir yerde, hem enerji koridorunun üstünde. O yüzden, öyle bir plan olduğu anlaşılıyor.

Bu arada, İlhan Cihaner de bu işleri yaptığı için, hem soruşturmada altına filan bulaşıldığı için, İsmail Ağa’da da inanılmaz dinleme kayıtları çıkıyor. Dinleme kayıtları yasal. Hiç kimse yazmıyor. “*Yargıtay’da şu şununla konuşurken şöyle oldu*” filan deniliyor. Onlar yasadışı. Doğru mu, değil mi, bilmiyorum. Eğer yasadışı dinlemeyse, yazmak suç; ama yasadışı dinlemenin ötesinde, adil yargılamayı etki-

leme suçu var. Mesela, bir gazetenin patronunun konuşmaları var, bütün kirli ilişkiler var. Yani yasal dinleme bunlar. Yasal dinlemede, ihaleye fesat karıştırma suçu var, yasadışı rant arayışı ve onunla ilgili görüş alışverişi var, Danıştay'daki bir işi çözmek için aracıyla görüşme var; eğer sorun çözülürse, oğlunu Türk Hava Yolları'nda işe alma teklifi var; iktidara yakın basına avantaj sağlamaya ilişkin görüş alışverişi var, Adalet Bakanıyla görüşüp o işi halletmeye ilişkin dinleme kayıtları var. Bunlar da tabii duyulan rahatsızlığın öbür ayağı oluyor, yani ikinci bir arı kovanına çomak sokulmuş oluyor; çünkü bakanlar var. Ki, bunlar yasal kayıtlar, yani bunu hiçbir şekilde yok edemezsiniz; ama hiçbiri yazılıp çizilmiyor, sadece bazı internet sayfalarına düştü, ama hesabı da sorulmuyor. Yani Danıştay'daki hangi işi çözecektiniz, Adalet Bakanıyla ne görüştünüz, neyi hallettiniz? “Halledeceğiz dedi” diyor. Aslında halledeceğiz denilen, büyük olasılıkla cezaatın başvurusu üzerine... Dinlemeye takılan gazete patronu attı ilk başlığı zaten. Dedi ki, “Erzincan'dan Ergenekon hortladı.” İlk başlık oradan çıktı. Daha o soruşturma aşamasında kendisi takılmıştı. Bursa'da inanılmaz bir kum yolsuzluğu var, iddianamesi var. O iddianamede, o gazete patronu sanıyorum birinci sanık. Uzun süre ortalıkta yoktu. Kumu götürmüşler. Her şey var, dinleme kayıtları var. İddianamenin yarısı dinleme kaydı, kendisi konuşuyor. Bir başlık daha attı; “Erzincan'daki Ergenekon Bursa'da hortladı.” Yahu, bir kum yolsuzluğu. Yani kendilerini de böyle savundular.

Sorunuza uzun bir yanıt oldu.

Buyurun.

Soru: Sayın Kazan, sizi 1970'lerden bugünlere hukuk devletini ve hukuku savunarak bayraklaşan kişilerden biri olarak tanıyoruz ve aramızda görmekten mutluluk duyuyoruz.

Halk için, yargı reformu deyince, mahkemelerde çektiği eziyet akla gelir ve onun çözümü için bir şeyler bekler. Ancak, yargı reformu diye söze başlayanlar sadece kendi geleceklerini, kendi suçluluklarını kapatmak için çözümler üretmekten öteye geçemediler. Türkiye'de, 60'lardan bu yana yargı reformunu çok dinledik, Yargı'nın kendi kolluk gücü olmasını ve yargı işleyişindeki rasyonelleşmeyi umutla bekledik; ama bugün karşımıza çıkan, mevcut düzenin, baskının, sömürünün, haksızlığın sürmesini, 12 Mart'ın kalıcılığını getiren bir düzenleme oldu. Çıkış olarak, karşı çıkmanın yanında, acaba bu konulardaki çözümleri daha yaygın olarak ortaya koyma-

nın yararı yok mudur? Bu savunmayı yaparken, karşı çıkanları bilgilendirmek, uyarmak açısından neler yapılabilir?

Geçmişte, 68-70 yıllarında sendikacılık yaparken, sendikal çalışmalar için, Mustafa Çemberci'nin İş Kanunu kitabını kullanmıştık. 75'te Şube Başkanı olduğum zaman, onu kütüphanemize kazandırdık. Çünkü hukukun yaşam için ne kadar vazgeçilmez olduğunun farkına varmıştık. O kitapta beni en çok etkileyen bir kavram, işverenin işçiye olan borcuydu. Genel bilinen borç, ücret ödeme borcudur. Orada, Mustafa Çemberci, işçinin, çalışanın sağlığına, hayatına özen borcunun olduğunu tarifliyordu ve bunun hiçbir şekilde maddi güçle kısıtlı olmayacağını söylüyordu. Bu bir hukuk anlayışı. Sanıyorum, yaşamda insanı temel alan düşünce, insanın hayatına, yaşamına özen göstermenin hiçbir kısıtlamanın olmaması gerektiğini ifade eden bir şeydi. Bugün yaşamın içinde bunun daha öncelikli bir yer almasını ve hukuksal anlayışların daha yaygınlaşmasını dilemek gerekiyor.

“Nasıl bir karşı çıkışı örgütlemeliyiz? Karşı çıkış yapan insanları nasıl bir bilgiyle donatmalıyız?” sorusuna yanıt verebilirseniz sevinirim.

Turgut Kazan: Başka soru varsa, onu da alalım.

Soru: Makina mühendisiyim. Özel sektörde çalışıyorum. Odada görevliyim.

Yüksek yargının üyelerinin nasıl belirleneceği konusundaki bir yasal düzenlemenin demokratikliğini veya yaşatacağı problemleri konuşuyoruz. Sonuçta, belli bir sistemi yönetecek veya yönetim içindeki bu kişileri, olayları yönlendirecek hakimleri, savcılarını seçecek kurulun düzenlenmesinin yasallığını veya demokratikliğini konuşuyoruz. Aslında temelde, yaşadığımız olaylara da baktığımızda, bizim ölçekte, avukatlık veya adliyelerde yaşanan, sürünen, kişiye göre adil yargı, kişiye göre adil olmayan bir yargıyı konuştuğumuz ve birçok kişinin de mevcut yargı sisteminden şikayet ettiği bir düzen var karşımızda. Bu düzenin içerisinde ve mevcut şu konuştuğumuzun ötesinde, kanunlar, kararnameler, yönetmeliklere göre, yargılama sonucu oluşan adil veya adil olmayan bir sistemi yorumluyor herkes. Dolayısıyla, sistemden ziyade, şu an sistemin içerisindeki sistemi işletecek kişilerin seçiminin demokratikliğini konuşuyoruz; ama sistemin ne kadar rasyonel veya bizim istediğimiz ölçekte gerçekten adil

çalışacak bir mekanizma olup olmadığı ne kadar sorgulanıyor? Ki-mine göre, seçilen bir hakimin veya bir savcının siyasi görüşüne göre, göreceği, görmeyeceği, göz ardı edeceği veya ön plana çıkaracağı şeylere göre, bir kişinin suçlu veya suçsuz olarak sonuçlandırılacağı bir noktaya gelmesi, sistemin, kanunlar, kararnameler, yönetmelikler adına ne kadar sorunlu olduğunu göstermiyor mu? O sistemi de oluşturan, şu an öğretim sistemimizin içerisinden gelen hakimlerimiz ve savcılarımızın katkılarını koyarak oluşturduğu bu sistem, aslında kökten problemlili değil mi? Yani bizim şu an demokratik olmadığını konuştuğumuz bu Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'na seçilen kişilerin, bugün olmasa bile, belki bir 10-20 yıl sonra başka bir zihniyet tarafından farklı şekilde oluşması, öğretim sistemi içerisinden gelen hakimler ve savcılar tarafından farklı şekilde oluşturulması da potansiyel bir tehlike. Dolayısıyla, aslında belki bu sistemin kendisi zaten problemlili. Buna yönelik, sistem içerisindeki hakimlerimiz, savcılarımız veya büyüklerimiz ne noktada, nasıl çalışmalar yapıyorlar? Öğretim sistemi içerisinden gelip de, yargının problemlili olduğu noktasında karar verebilecek kişilerin böyle yetişmesine sebep olan öğretim sisteminin düzeltilmesi anlamında neler yapılıyor, neler yapılmalı? Bunun için yapılmış veya yapılacak çalışmalar var mıdır? Asıl odaklanılması gereken yer burası değil mi? Yani sistemi zorlayan kişileri yetiştiren kişilerle ilgili ne gibi çalışmalar yapılıyor?

Teşekkür ederim.

Turgut Kazan: Demin söylediğim gibi, bu anayasa paketine hayır denilmesi için, bu mücadeleyi herkes kendi çevresinde, kendi usulünce yürütmelidir. Anlatacağınız insana göre, anlatacağınız insanın algılama yeteneğine göre, bunu siz belirleyeceksiniz. Bu, bazen mitinglerde olur -onu herhalde muhalefet partileri yapacaktır- bazen böyle toplantılarda olur, bazen dolmuşta olur, takside taksi şoförüyle olur. Mesela ben, geçen gün bir takside konu açıldığında, taksi şoförü, "Bitlisliyim" dedi, BDP'ye oy vereceğini söyledi. "Referandumda ne yapacaksın?" dedim, "Vallahi, aslında evet derim; ama bu yargı işini biraz anlamıyorum. Orada ne oluyor, bu tartışmaları anlayamıyorum" dedi. Bu tartışmalarda en anlaşılmayacak bölümü, onun anlayacağı biçimde açıklamak gerekir.

BDP deyince aklıma geldi; bu sizin sorduğunuz soru için, Parlamentoda grubu bulunan muhalefet partisi liderlerine, hem Baykal'a, hem Devlet Bahçeli'ye, hem Demirtaş'a bir rapor sunmuştum. Bu gö-

rüşme sırasında, anayasa değişiklikleri Meclisteydi, bitmemişti, hatta Meclise gelmek üzereydi. Ona dedim ki, “*Bu anayasa için siyasi iktidarın düşündüğü, Erzurum mahkemesi gibi mahkemeler yaratmak-tır.*” Demirtaş’a söylüyorum bunu. Çok içtenlikli bir görüşmeydi, 1,5 saat filan sürdü.

KCK operasyonunu düşünün, nasıl oldu bu iş? Yani savcılar, yargıçlar birdenbire nasıl farkına vardı? Van, Diyarbakır, Ankara, İzmir, Türkiye’nin her bir yerinde, bir gecede. Böyle bir şey olabilir mi? Ne oldu; siyasi iktidar bir nedenle karar verdi. O demokratik açılım tartışmalarının tıkanıdığı bir noktada, kendine göre bir karar verdi. Başka türlü 1000 kişi toplanır mı? 1000 kişi tutuklandı. Hep buna siyasi iktidar karar veriyor. İstanbul Başsavcısının basına yansıyan tedirginliği oradan kaynaklanıyor. Çünkü bir gün, siyasi iktidarın talimatıyla güvenlik birimleri, üstelik de o sırada nöbetçi olan kendi tanıdıkları savcı yardımcısının önüne koyuyor. Başsavcının filan haberi olmuyor bundan.

“*Eğer o anayasa paketi geçerse, bilirsiniz ki, aynı KCK operasyonu gibi, sizin de ananızı bellerler, bizim de ananızı bellerler, herkesin anasını bellerler*” dedim. Böyle bir Türkiye. Ona öyle anlatıyorsun. Ben de şoföre bunu anlattım.

Tabii ki, sistemden kaynaklanan sorunlardır. Bugün somut bir şeyi tartıştığımız için oraya odaklandık. Kaliteden bahsederken zaten onu kastettim.

1990’lı yıllarda 7 tane hukuk fakültesi vardı Türkiye’de, ama çok kalite düşüşü başlamıştı. O yüzden, düşündüm ki, bir şey yapmak lazım. Biz, nihayet söyleriz, ancak bunu yapabiliriz. Benim inancıma göre, o tarihte 3 fakültenin derhal kapatılması gerekiyor. “*Bunu söyleyeceğim*” dedim arkadaşlarıma, “*Korkmayacak mısınız?*” dediler. “*Doğruysa, doğruyu söylemek gerekir. Bu 7 fakülleden, Diyarbakır, Konya ve Erzurum fakülteleri derhal kapatılmalıdır ve onların öğrencileri Ankara ve İstanbul’a yerleştirilmelidir. Çünkü hukuk fakültesi bu şekilde açılmaz*” diyordum. Hukuk fakültesi açılması da, ancak Türkiye Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatının duyduğu ihtiyaca göre ve Ankara veya İstanbul fakültelelerinden birinin oluru alındıktan sonra olmalıdır. Yani mekan uygun mu, öğretim elemanı var mı, iyi bir eğitim verilme şartları yaratılmış mı, bu nedenle olur verecek. Eğer Ankara’ya yakınsa Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine, İstanbul’a yakınsa İstanbul Hukuk Fakültesine sunulacak, “*Bizim projemiz şudur, mekanımız şudur*” denilecek.

O sırada Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'ydu. Basına yazılmaması kaydıyla söylemişti, “*Evet, haklıdır, aslında 3 fakülte de fakülte değil*” demişti. Şimdi 60 filan oldu. Sayısını kimse bilmiyor, adlarını kimse sayamaz. Bu koşullarda böyle öğrenci yetiştiriliyor.

Kaliteye bunlar nasıl bakıyor? Biz, en sonunda dedik ki, “*Bu şekilde avukatlık da olmaz.*” Yani ben, “*Türkiye’de aslında avukat sayısı artıyor, ama insanların avukatsız. Çünkü sayı artması bir şey ifade etmiyor; kalitesi yok. Tabii, sayı artışı ve kalite düşüşiyle birlikte ahlak da düşüyor. O yüzden, Türkiye’de insanlar aslında avukatsız*” diye koyuyordum. Bu durumda, sınavı getirmek zorundayız diye düşünüyordum. Sınav geldi; nah geldi! Bir gece ansızın, sınavı kaldıran yasa Adalet Komisyonu’ndan geçti. O sırada Adalet Komisyonu Başkanıydı Köksal Toptan, Mehmet Ali Şahin de sanıyorum Başbakan Yardımcısıydı. İkisini aradım, “*Bu rezalet. Kalite kontrolsüz avukatlığı nasıl savunabilirsiniz?!*” dedim. Ama hem Mehmet Ali Şahin’den, hem Köksal Toptan’dan anlaşıldı ki, Başbakan böyle istiyor. Yani rahatsızlar; fakat Başbakan böyle istiyor, karşı çıkamazlar. Başbakanın istediği bir şeye karşı çıkmak mümkün değil; isterse ikinci adam olsun. Yani ikinci adam Mehmet Ali Şahin mi; asla karşı çıkması mümkün değil. Öylece geçti. Anayasa Mahkemesi iptal etti, ama bir işe yaramıyor ki. Kanun çıkınca, sınav kalkmış oldu. Anayasa Mahkemesi, “*Sınavı kaldırmak hukuka aykırıdır*” diye iptal etti; ama yeniden kanun yapılanaya kadar, eski kalkan şey yerine gelmez. O yüzden, öyle kaldı.

Kalite konusundaki bakış açımız bu. Mesela, tıp fakültesi de öyledir; ama iyi-kötü tam teşekküllü bir hastane varsa, onun bünyesinde tıp fakültesi kurabilirsiniz belki. Ama hukuk fakültesinin kimisinde vali muavini ders veriyor, idare hukuku dersi veriyor. İdare hukuku öyle bir hukuk ki, en çok valilikle takışılacak.

Soru: *Öncelikle sunumunuz için teşekkür ediyorum. Çünkü bir hukukçu olarak, yargıda ve hukuk sistemindeki bazı eksiklikleri belirtirken, gerçekten çok objektif oldunuz. Ama özellikle “Ne yapmalıyız?” sorusuna ilişkin, “İki kişi de olsak, ne yapmamız gerektiğini birbirimize söylemeliyiz” dediniz. Geçen akşam burada gerçekleştirilen Türk sanat müziği korumuzun bir konserinde, konuşmamın içerisinde bunu açıklıkla; ama önceden nedenlerini biraz anlatarak, sonra da “Yapılacak referandumda, buna hayır demeliyiz” dediğimde, salonun alkışlayanlar oldu; ama arada çıktuktan sonra da, diyelim ki*

10-12 kişi geldiyse, bunların 2'si, burada bunu söylememin yeri olmadığını söyledi. Ama bir kısmı bayan 10 tane arkadaşından oldukça olumlu tepkiler aldım. Onun için, iki kişi de olsak, korkmadan birbirimize söylemeliyiz bunu. Tabii, referandumla bitmeyecek bu; sonra da söylemeliyiz, konuşmalıyız. Diyalog eksikliği var. Karşı görüşleri de dinleyerek, doğruyu birbirimize yaymalıyız.

Benim bir sorum olacak. Özellikle Cihaner konusuna cevap verirken, içerisinde onu söylemeye çalıştınız diye düşünüyorum. Bakın, dünyada da bir hukuksuzluk var. Şöyle ki: Amerika gidiyor, Irak'ı vuruyor, "Demokrasi getireceğim" diyor. Hayır. İçinde ne var, hepimiz biliyoruz. Cem Uzan'ın Fransa'da yargılanacak kardeşi sorgulamaya getiriliyor, yakalanma emri var; ama özel getiriliyor. Bir avukat geliyor Amerika'dan, Nokia'ya, "Sizin alacağınız 5 milyar dolar" diyor, Motorola'ya da "Sizin de 5 milyar dolar. Bu izni çıkarırsanız, sizin bu paralarınızı alıp Türkiye'den veririm" diyor. Dünyada da bir hukuksuzluk var; bu, Türkiye'ye de yansıyor tabii. Bunun kökeninde şu var mı: Bu, emperyalizmin veya kapitalist sistemin dünya üzerinde kurmak için uğraştığı -ki, kapitalizmin çöküşü zaten yaşanıyor- sistemin bir uzantısı değil mi? Çünkü İlhan Cihaner konusunda şunu dediniz: "Kanada'nın, oradaki madenle ilgili şeyleri kolaylaştırmak için yaptığı..." Annem bile şu anda, "Siz, her şeyde Amerika'ya karşı çıkarken bile kızıyordum" diyor. Mesela bu olayda, onu anlatmaya çalıştığımda ikna edebiliyorum. Acaba bu küreselleşmenin, dayatılan neoliberal politikaların Türkiye'deki uygulamasının da bu olaylarda bir etkisi var mı, yok mu?

Yeni anayasa taslağında bir husus geçiyor. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurunun işlerliği var mıdır, uygulanabilir mi, doğru mudur, onu öğrenmek istiyorum.

Soru: Demokratikleşmek isteyen; ancak, bir türlü demokratikleşmeyen ülkemizde örgütlenme oranı çok düşük. Ancak, bu zayıf örgütlülük içinde bile örgütle üye arasında bağın da çok zayıf, çok cılız, çok yetersiz olduğunu görüyoruz. Tabii, sağ dünya bakış açısıyla bir sorun yok, ama sol dünya açısından baktığımızda şu çelişkiyi görüyorum: Ne yazık ki, örgütlerimizde, birbirini tekrarlayan, hep aynı yönetimlerin tekrarlanması şeklinde bir oluşum var. Bu da, biraz önce anlatmaya çalıştığım örgütle üye arasındaki bağı zayıflatıyor, mevcut egemen düzenle bütünleşmeyi getiriyor ne yazık ki.

Sol dünya bakış açısının temel görüşü nedir; eşitlik ve fırsat eşitliği temeline dayanır. Burada bir aykırılık oluşturmuyor mu? Bugünkü CHP Kurultayına baktığımızda, toplumun şahlandığını, yeneden umut rüzgarlarının estiğini görüyoruz. Bu konuda, sadece ve sadece eşitlik, solun temel değeri olan eşitlik ve fırsat eşitliği açısından, bu örgütlerdeki tekrarlanmaların doğru mu, yanlış mı olduğu; topluma yarar mı, zarar mı getirdiği konusunda değerli görüşlerinizi öğrenmek isterim.

Teşekkür ediyorum.

Turgut Kazan: Ben de teşekkür ediyorum.

Bireysel başvurudan başlayayım. Bireysel başvuru, bana göre, Türkiye için iyi bir imkandır. Bireysel başvurunun kabul edilmesi gerekir. Bu, Anayasa Mahkemesi bünyesinde hazırlanan bir taslak metinde ilk kez dile getirildi; sonra Türkiye Barolar Birliği'nin yaptığı bir çalışmada, bir anayasa taslağında düşünüldü. Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde dosyası çok kabarık bir ülke. Dosyası en kabarık olan ülke Rusya, sonra Türkiye geliyor. Onun sayısını da azaltma imkanı vereceği için, bu kabul edilirse, Anayasa Mahkemesi'ne başvurulacak. Bir ihlal olmuşsa, Anayasa Mahkemesi ihlalin varlığına karar verecek, olmamışsa reddedecek. Bu da ihlalin varlığı yolunda Anayasa Mahkemesi'nin bir kararıyla sorunu çözüme kavuşturma imkanı yaratacağı için, oraya gidecek sayıyı azaltacak diye düşünülüyor. Ben, bunu destekliyorum. Tabii, bu, Türkiye'de tartışma yarattı. Yargıtay ve Danıştay buna karşıdır. O zaman, Anayasa Mahkemesi'nin kendilerinin üstünde bir mahkeme olacağı duygusallığıyla karşı çıkıyor. Oysa, o bir inceleme mahkemesi değil. O karar haklı olabilir, ama ortada bir ihlal vardır; o zaman, yasa hükmünde bir sakatlık vardır mesela. Yani ben, ona taraftarım. Fakat şimdi, Anayasa Mahkemesi siyasal iktidarın eline geçmişse, bireysel başvuru olsa ne olur, olmasa ne olur! O zaman, sadece Anayasa Mahkemesi'ne gidişleri biraz durduralım diye başvurulmuş bir üçkağıtçılık olur. Çünkü bunu kabul ettiğiniz zaman, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidişi onun çözümünden sonraya ertelemiş oluyorsunuz. Ben, burada asla objektif bir çözüm üretilemeyeceğini görüyorsam, ona beni mecbur ediyorsunuz; çünkü artık oraya başvurmak zorunda kalacağım. Ama diyorum ki, bu, siyasal iktidarın belirlediği bir oluşumsa, orada asla objektif karar verilmeyecektir. Dolayısıyla siz, bireysel başvuruyu gerçekten ihlallere karşı bir yaklaşımla

kurmuyorsunuz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidişi uzatmak için kuruyorsunuz. Bu, üçkağıtçılık oluyor.

İki, bu tartışma var, dünyada var, hatta “*Hukuk Devletinin Sonu mu?*” diye kitapları yazıldı. Böyle bir sorun tartışılıyor dünyada. Özellikle 12 Eylül'den sonra, yalnız sizin söylediğiniz alanlarda değil; temel insan hakları konularında da, başta Amerika olmak üzere bütün Batı dünyası, temel insan haklarının yok sayılacağı bir anlayışa sürüklendi; yani gizli işlerin yürütüldüğü, hukuksal güvencelerin asla kabul edilmediği bir yere sürüklendi. Ama ayrıca, sizin vurguladığınız alanlarda da o globalleşmenin getirdiği bir hukuku şekillendirme de kendiliğinden var; onu görmek gerekir.

Evet, 12 Eylül'den sonra örgütlülük filan... Zaten 12 Eylül'ün amacı buydu. Yani bugün yaşadıklarımız onun ürünüdür. O, bunu amaçlamıştı ve amaçladığına ulaştı. Bir kere, onu vurguluyorum. Söylediklerinize aynen katılıyorum. Bu yönetimin kalıcılığı ya da tekrarlanması konusunda aynen sizin gibi düşünüyorum. Hatta meslek odaları filan bakımından süreler vardı; o süreler için CHP, Anayasa Mahkemesi'ne gitti. CHP'lilere telefon ettim, “*Yaptığımız ayıp. Türkiye'deki demokratik işleyiş sizi değiştiremiyor, sizleri değiştiremiyor, sizler de bırakmuyorsunuz. Bırakın, bari kanunla sınırlayalım*” dedim. Ben, İstanbul Barosunda 4 dönem, 8 yıl Baro Başkanlığı yaptım. Burada durmanın ne anlamı var şimdi? Heyecan azalıyor zaten. 8 yıl, amatör bir kurumda uzunca bir süre. O yüzden, zaten bırakmak gerek. Ama Türkiye'de bu sistem işlemiyorsa, kanunla korumak gerek. Siz gittiniz Anayasa Mahkemesi'ne. Üstelik de, Anayasa Mahkemesi'nin kararına katılmıyorum. Anayasa Mahkemesi, demokrasi aykırıdır diye iptal etti. Oysa biz, demokrasiyi işletemediğimiz için, öyle şeylere ihtiyacımız olduğu kanısındayım. Bırak, yenileşme olsun.

Dünyada bu nasıl oluyor? Bir A partisi var, bir B partisi var; diyelim ki, muhafazakar parti ve sosyal demokrat bir parti. İnsanların ihtiyaçları var, beklentileri var, arayışları var, muhafazakar partiyi seçiyorlar; yani o dönem, muhafazakar partinin programına, vaatlerine inanıyorlar ve seçiyorlar. Tabii, ihtiyaçlar sonsuz, imkanlar sınırlı. O yüzden, siyasal iktidara karşı mesafe koymaya başlıyor 4 yıl sonra. Yani bir 4 yıl sonra bir daha seçilse bile, öbür 8 yıl sonra insanlar mutlaka B partisine geçiyor; yani artık bu partiden umudunu kesiyor. O zaman ne oluyor? Sanılıyor ki, etik olarak muhafazakar parti başkanı istifa etti; hayır. İstifa etmese devirirler. Çünkü parti üyeleri o

görüşü benimsemiş insanlar. Yoksa, onun bunun adamı değil delegeler; yani Baykal'ın adamı, Bahçeli'nin adamı, Erdoğan'ın adamı değil. MHP'yi kendi inandığı doğrular çizgisinde gördüğü için, AKP'yi kendi inandığı doğrular çizgisinde gördüğü için ya da CHP'yi kendi inandığı doğrular çizgisinde gördüğü için o partiye girmiş insanlar. Görüyor ki, biliyor ki, bu Baykal'la bir daha bizim parti adam olmaz. Eğer üyeler olsa, Baykal'ı bin kere devirirdi. Yüzde 10'un altında kalınmış bir seçimden sonra yeniden başkan olmak mümkün mü dünyada yahu, böyle bir şey olur mu? Ama Türkiye'de partiler başkanın adamlarından oluştuğu için, bu tekrarı önleyemiyoruz. Tekrarı önlemenin gerekli olduğuna inanıyorum.

Ceauşescu (Çavuşesku) balkonda konuşurken, on binler alkışlıyordu, gönülden alkışlıyordu, mecburen alkışlıyordu, bilemem; ama bir kadın “*Yalan söylüyorsun*” diye bağırınca her şey bitti. Bir mitingde kendisi krallar gibi konuşma yaparken, her şey bitti ve sonra da çok kötü bir sürükleniş oldu, çok acılı bir bitişe döndü. Bu olayda da her şey niye bitti yahu; çünkü koftu. O adamlarla parti mi olur?! Mehmet Sevigen, Mustafa Özyürek, bunlarla nereye varılır? Özgür bireylerin üye olduğu partilere kavuştuğumuz zaman, partileri özgür bireylerden oluşturduğumuz zaman, o başkan mecburen istifa eder; çünkü istifa etmeyince devrileceğini bilir. Böyle bir yapıya ulaştırmamız gerekiyor.

Ben, dar anlamda bir politikanın içinde değilim; genel bir bakış olarak söylüyorum. İnsanların, özgür bireylerin, inandığı çizgi-deki partiye üye olmaları ve o özgür bireylerin çoğunluk olmaları gerekiyor. O yapıldığı zaman, partiler demokratikleşir. Tabii, yasal düzenlemeleri de ona göre ayarlamak gerek. Tek başına önseçim çözmez. Önseçim gerekli, ama özgür bireylerden oluşunca bir anlam ifade eder. Yoksa, yine birilerinin adamları, yani aidatını müteahhit Ahmet efendinin ödediği 100 kişi, 200 kişi, 300 kişiyle önseçim yapıldığında da aynı sonuçlar doğabilir. O nedenle, özgür bireyler örgütleri oluşturmalıdır.

Hepinize teşekkür ediyorum. Çok sağ olun.

